

Derleme / Review

Nitel Araştırma ve Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Felsefi Boyutu ve Karakteristik Özellikleri

Philosophical Dimension and Characteristics of Qualitative Research and Mental Health and Psychiatric Nursing

Mahire Olcay Çam¹ Ece Mutlu Satıl²

¹Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

²İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 22/04/2021

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 06/07/2021

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, Published online: 26/12/2021

ÖZ

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği, bireyi biricik, tek ve bütün olarak kabul eden, kişilerarası iletişim odaklı, hümanistik yaklaşım ile bireye bakım veren, bireyi anlayan, tanıyan ve değerlendiren bir bilim ve sanattır. Nitel araştırma, hümanistik felsefeyi benimseyen, olgu ve olayları kendi bağlamında anlamaya ve tanımaya odaklı, gözlem, röportaj ve yazılı metin yoluyla verilerin elde edildiği ve bir bütün olarak yorumlandığı bir araştırma türüdür. Bu özellikleri bakımından ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği ve nitel araştırma ile birçok benzerlik göstermektedir. Nitel araştırma, son yıllarda özellikle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında dikkat çekmektedir ve nitel araştırma yönteminin gelecek yıllarda yapılacak araştırmalarda sık kullanılan yöntemler arasında olacağı düşünülmektedir. Her bilim alanında olduğu gibi ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında kaliteli araştırmaların yürütülmesi için araştırma yönteminin benimsenmesi çok önemlidir. Bu özden hareketle çalışmada, hem nitel araştırma hem de ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin özellikleri ve felsefesi incelenmiştir. Sonuç olarak nitel araştırmanın ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin karakteristik özellikleri ve felsefesi ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar kelime: Nitel araştırma, psikiyatri hemşireliği, hemşirelik felsefesi, hemşirelik araştırması.

ABSTRACT

Mental health and psychiatric nursing is a science and art that accepts the individual one and only, unique and whole, focused on interpersonal communication, caring for the individual with a humanistic approach, understanding, recognizing and evaluating the individual. Qualitative research is a type of research that adopts humanistic philosophy, focuses on understanding and recognizing phenomena and events in its own context, where data is obtained through observation, interview and written text and interpreted as a whole. In terms of these characteristics, it has many similarities with mental health and psychiatric nursing and qualitative research. In recent years, qualitative studies have attracted attention, especially in the field of mental health and psychiatric nursing. It is thought that the qualitative method will be among the frequently used methods in future studies. As in every field of science, it is very important to adopt the research method in order to conduct quality research in the field of mental health and psychiatric nursing. From this point of view, the study examined the characteristics and philosophy of qualitative research and mental health and psychiatric nursing. As a result, it was seen that qualitative research is compatible with the characteristics and philosophy of mental health and psychiatric nursing.

Keywords: Qualitative research, psychiatric nursing, nursing philosophy, nursing research.

ORCID IDs of the authors: MOÇ: 000-0002-6115-7306, EMS: 0000-0001-8957-7567

Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör. Ece Mutlu Satıl

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: ecemutlu94@gmail.com / ece.mutlu@ikcu.edu.tr

Atıf/Citation: Çam MO, Mutlu Satıl E. (2021). Nitel araştırma ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin felsefi boyutu ve karakteristik özellikleri. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 4(3), 436-441. DOI:10.38108/ouhcd.881762

Giriş

İnsan, biyo-psiko-sosyal bir varlıktır (Karataş, 2015, 2017). Karmaşık bir fizyolojik-biyolojik sistem ile dinamik ve değişken olan duygudüşünceleri ile psikolojik sisteme sahiptir. Diğer insanlarla iletişim kurması, toplum içinde yaşaması ve kültürel boyutu nedeniyle sosyal bir sisteme sahiptir (Baltacı, 2019). Psikoloji ve psikiyatri gibi insan ve toplum davranışlarını inceleyen sosyal bilimlerde davranışları sayılarla açıklamak zordur. Bu denli kompleks yapıda olan insanı tek bir bilim dalının bakış açısıyla anlamak ve açıklamaya çalışmak yetersiz kalmaktadır. İnsan ve toplum davranışları açıklanmaktan ziyade anlaşılmayı ve keşfedilmeyi bekler. İnsanı anlamak için bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır (Karataş, 2015, 2017). Bireyi bütüncül bakış açısı ile ele almak nitel araştırmanın da felsefesini oluşturmaktadır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Hem nitel araştırma yöntemi hem de hemşirelik hümanistik felsefeyi benimser (Çam, Yalçın, & Aydoğdu Durmuş, 2016).

Araştırma yapılan olgu ve olayları kendi bağlamında ele alır, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla inceler ve insanların olgu/olaya yükledikleri anlamları yorumlar (Karataş, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2008). Nitel araştırmada ele alınan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşmak (tanılama) için araştırmacı keşfedici sorularla bireyin öznel bakışını ortaya çıkarır (anlama) ve sorunları içerisinde geliştiği değerler sisteminden analiz eder (yorumlama) (Karataş, 2015). Bu bakış açısı ile “bireyin her davranışının bir anlamı olduğu” ve “her bireyin bir biyo-psiko-sosyal bütün olduğu” gibi ruh sağlığı ve hemşireliği felsefeleri benzerlik göstermektedir (Çam, 2021). Bu özden hareketle bu derlemede nitel araştırma ile ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin felsefi boyutu ve karakteristik özellikleri incelenecektir.

Nitel metodolojiler, ruh sağlığı çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Örneğin; nitel araştırmanın veri toplama yöntemlerinden biri olan katılımcı gözlem, Goffman'ın psikiyatri hastanelerindeki psikiyatri hastaları üzerinde yaptığı çalışmalarda kullandığı bir yöntemdir (Peters, 2010). Freud (1953) vaka incelemeleri ile terapide ilk kez nitel araştırma yöntemini kullanmıştır. Anna Madill'in

(1996) söylem analizi, McLeod ve Balamoutsou'nun (1996) ise anlatı analizi, Rennie (2004) ve Levit, Butler ve Hill (2006) gömülü teori ile psikoterapi seanslarını analiz etmiştir. 19. yy'ın sonlarında psikoterapide nitel araştırma yöntemlerinin kullanımı artış göstermiştir (Sarı, 2019). Bu dönemde psikiyatri çalışmalarında nitel araştırmaların temelini de oluşturan tümevarım yöntemi hakimken; 20. yy'da davranışçı yöntemin sıkça kullanılması nedeniyle psikiyatri araştırmalarında doğa bilimleri ve tımdengelim yöntemi hakim hale gelmiştir. Bu durum nicel yöntem kullanımının baskın hale gelmesine neden olmuştur (Peters, 2010).

Son yıllarda sağlık bilimlerinde ve özellikle psikiyatri alanında nitel araştırmalar günden güne dikkat çekmektedir. Psikoterapi uygulamaları nitel araştırma veri toplama yöntemleri için önemli bir kanıt olarak görüldüğünden nitel araştırmalar ön plana çıkmaktadır. 21. yüzyıl psikiyatrisinde nitel araştırmaların daha da ön plana çıkacağı düşünülmektedir (Başer & Akdemir, 2020). Çünkü, depresyonla yaşamının nasıl bir duygu olduğu ve bireylerin neden ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerine ihtiyacı olduğu gibi konularda nicel yöntemler yetersiz kalmaktadır. Her olgu ve durumun nicel yöntemler ile sayılamayacağı ve ölçülemeyeceği öngörülse, hemşireliğin ve özellikle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin de tüm yönlerinin nitel yöntemler kullanılarak araştırılamayacağı da aynı derecede açıktır (Burnard & Hannigan, 2000). Bu noktada ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin, bakım verirken hasta ihtiyacına göre nicel ve/veya nitel yöntemleri tercih etmesi gerekmektedir. Kuramların, müdahalelerin ve ölçme araçları geliştirilmesi ve araştırmaların klinik ortama uyumlandırılması için nitel araştırmalar yol gösterici olabilir (Peters, 2010).

Nitel Araştırma Felsefesi Bağlamında Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği

Hemşirelik alanında yapılan nitel araştırmalar sıklıkla hastalar ile yapılmaktadır (Çam ve ark., 2016). Nitel çalışmalar, bireylerin öznel deneyimlerini, duruma yükledikleri anlamları, hissedilen duyguları ve duygudurumları ortaya çıkarmanın yanı sıra, ruh sağlığı ile ilgili karmaşık ve yeterli anlaşılmamış konulara ışık tutmak açısından büyük önem taşımaktadır (Creswell, 2016; Ertugay, 2019). Nitel araştırmalar sayesinde özellikle cinsiyete ve kültüre göre hastalık sürecine yüklenen anlamın değişmesi gibi toplumsal cinsiyet ve kültür konuları anlaşılabilir, bireylerin baş

etmede zorlandıkları ve günlük yaşamı etkileyen damgalama gibi konular önlenabilir, hastalığın tedavisi, yönetimi ve bakımı hakkında farklı bakış açıları sunarak hastaların psikiyatrik rehabilitasyonu sağlanabilir ve bireylerin psikiyatrik hizmetlerden yararlanma ve hizmet sunumunu ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesiyle ruh sağlığı politikası geliştirilebilir (Başer & Akdemir, 2020). Bu gibi konularda nitel araştırma yapan bir ruh sağlığı ve psikiyatri hemşiresi görülmeyeni görünür kılabilir, hastanın bakımını destekleyebilir ve hasta savunuculuğu yapabilir (Ertugay, 2019).

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde olduğu gibi nitel araştırma yapmak da hem bilim hem de sanattır. Nitel araştırma yapan birey, iyi gözlem yapabilmeli, diğer insanlarla güven temelli ilişkiler kurabilmeli, empatik olabilmeli, olay-olguya dâhil olabilmeli, karşısındaki bireyi etkin bir şekilde dinleyebilmeli, verileri iyi analiz edebilmeli ve yorumlayabilmelidir (Karataş, 2017; Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu özellikler aynı zamanda psikiyatri hemşiresinde de olması gereken özelliklerdir. Bu bağlamda yeterli ve donanımlı her ruh sağlığı ve psikiyatri hemşiresinin birer nitel araştırmacı olabileceği söylenebilir.

Nitel araştırmada asıl olan durumdur ve bu nedenle elde edilen bulguların genellenmesi zordur. Bu durum her bireyin biricik ve tek olduğunu, olay/duruma yüklenen anlamların bireyden bireye değişebileceğini göstermektedir. Nitel araştırmada araştırmacının önce problemi belirleyebilmesi daha sonra etkili iletişim becerilerini kullanarak olayları ele alıp durum analizi yapabilmesi gerekmektedir (Karataş, 2015). Aynı zamanda tüm bu beceriler, ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin hemşirelik bakımı verirken sahip olması gereken beceriler arasında da yer almaktadır (Çam, 2021).

Nitel Araştırmanın Örneklem/Katılımcıları Bağlamında Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği

Yapılan bir araştırmaya göre ruh sağlığı ve psikiyatri alanında yapılan nitel araştırmaların %32'si genel popülasyon, %30'u psikiyatri hastaları üzerinde gerçekleştirilmiştir (Nam, 2014). Kalitatif yöntemler, okuma yazma becerisi sınırlı olan bireyler için de çok değerlidir (Peters, 2010). Özellikle nitel araştırmanın, çocukların ruh hastalığı kavramları ve ilgili hizmetleri anlamada etkili olduğu belirlenmiştir (Nelson & Quintana, 2005). Ancak ruh sağlığı ve psikiyatride nitel araştırma konuları çok hassas ve özel olabilir. Bu durum gerçeği değerlendirme yetisi bozulmuş bireyler

açısından zorlayıcı olabilir ve bireylerin araştırmaya katılma durumunu etkileyebilir (Peters, 2010). Beuscher ve Grando (2009), Demans hastaları ile yaptıkları nitel araştırmada rıza/onay, iletişim zorlukları ve verilerin güvenilirliği ile ilgili konularda sorunlar ile karşılaştıklarını ifade etmiştir (Beuscher & Grando, 2009). Her ne kadar psikiyatri alanında nitel araştırmaların önemli bir yeri olsa da, özellikle araştırmaya katılım ile ilgili psikiyatri hastalarının onamını alma konusunda engeller ve etik sorunlar yaşanabilir (Baysan-Arabacı, 2017; Yıldırım & Dülgerler, 2010). Hem ruh sağlığı ile ilgili konuların karmaşık olması, hem de katılımcı belirlemedeki sıkıntılar ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin nitel araştırma yürütmelerini zorlaştırmaktadır. Zorluklarla karşılaşılsa dahi, nitel araştırmalar psikiyatri hastalarının seslerini duyurmaları, kendilerini ifade etmeleri ve tedavi-bakıma dâhil olmaları için bir araç olabilir (Peters, 2010). Bu nedenle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin nitel araştırmalara önem vermeleri ayrı bir önem taşımaktadır.

Nitel Araştırmanın Veri Toplama Yöntemleri Bağlamında Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği

Nitel araştırmada araştırmacı, bireyin psiko-sosyal, kültürel, demografik ve fiziksel çevresi, olay/durum ile ilişkili süreç, algı ve düşünceleri ile ilgili veri toplamaktadır (Karataş, 2015). Görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi en yaygın kullanılan veri toplama yöntemleridir. Görüşme yöntemi ise bu yöntemler arasında en sık tercih edilen yöntemdir (Creswell, 2016; Yıldırım & Şimşek, 2008). Görüşme ve gözlemde araştırmacının katılımcı rolü bulunmaktadır. Veri toplama yöntemleri sayesinde birey ile doğrudan görüşme yapabilir veya bireyi gözlemleyebilir (Ertugay, 2019). Hemşireler, psikiyatri kliniğinde yatan hastalar ile gün içerisinde sık sık görüşme yapmaktadır ve hastayı yakından gözlemlemektedir. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin görev tanımında yer alan bu durum, nitel araştırma yapımları için büyük avantajlar doğurabilir.

Görüşmeler bireysel ve grup şeklinde gerçekleşebilir (Creswell, 2016; Yıldırım & Şimşek, 2008). Psikiyatride nitel araştırmalar sıklıkla bireysel görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmektedir (Nam, 2014). Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin hastalar ile bireysel görüşme yapması, grup etkinlikleri düzenlemesi, Tatlı Çarşamba gibi etkinliklerde belirli konuların tartışılması görüşme yöntemi açısından da

hemşirelere avantaj sağlayabilir. Bu noktada, yapılan hemşirelik girişimleri ve görüşmeler yapılandırılabilir. Görüşme sürecinde sorularının açık uçlu olması, bireyin görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarmaya yardımcı olacak odak soru ve sondaj sorular belirlenmesi gerekmektedir (Karataş, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu soruların psikiyatrik görüşmedeki sorular ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. “Bunu mu kast ettiniz?” veya “Sözlerinizden bunu mu anlamalıyım?” gibi geri bildirimler katılımcının onayını almak araştırmanın geçerliliğini arttırmayı (Baltacı, 2019) yanı sıra temel görüşme ilkelerinin de basamakları arasında yer almaktadır. Ancak bu noktada ruh sağlığı ve psikiyatri hemşiresinin terapist ve görüşmeci kimliğinden sıyrılması gerekmektedir. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşiresi nitel görüşmeyi sürdürürken terapist rolüne girmemesi, hastanın bilgi vermediği konularda görüşme becerilerini kullanarak hastadan bilgi almaya çalışmaması gerekmektedir (Brinkmann & Kvale, 2005; Sarı, 2019)

Diğer bir veri toplama yöntemi ise gözlemdir. Araştırmacının olayın içinde olma durumuna göre katımlı veya katımsız gözlem şeklinde gerçekleştirilir. Katılımcıya ait durumlar gözlem defterine kaydedilmektedir (Creswell, 2016; Yıldırım & Şimşek, 2008). Hemşirelik bakımının da temel görevlerinden biri hastayı gözlemlemektir. Hasta gözlemlerinin psikiyatri klinikleri için ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin gözlem yeteneğinin iyi olması beklenmektedir. Bu bağlamda hemşirelerin gözlem raporlarının doğru şekilde yapılandırılması sayesinde yazılı belgelerin üzerinden de nitel veri analizi işlemi gerçekleştirilebilir.

Veri toplama yöntemlerinde görüşmeye ek olarak gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerin kullanılması araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Nitel araştırmaların tercih edilmemesinden en önemli faktörlerden bir tanesi geçerlik ve güvenilirlikle ilgili karşılaşılan sorunlardır (Karataş, 2015). Nitel araştırmalarda araştırmacılar geçerliliğini artırmak için çaba sarf etmelidirler (Nam, 2014). Bu bağlamda ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin görüşme-gözlem becerilerinin iyi olması ve yazılı gözlem kayıtları tutmaları, geçerli ve güvenilirliği yüksek nitel araştırma yapmaları için güç sağlamaktadır.

Psikolojide yaygın olarak kullanılan yöntemler yoruma dayalı fenomenolojik analiz, söylem analizi, anlatı analizi ve gömülü teoridir (Tanyaş, 2014). Ülkemizde hemşireler tarafından yürütülen nitel

araştırmalarda en sık fenomenolojik yöntemin kullanıldığı ve içerik analizi yapıldığı belirlenmiştir (Çam ve ark., 2016). Ülkemize benzer şekilde “Journal of Korean Academy of Psychiatric and Mental Health Nursing”de 2004-2013 yılları arasında nitel araştırma makalelerindeki en sık kullanılan metodolojik yöntemin fenomenoloji olduğu ve araştırmaların % 48.0’inde kullanıldığı saptanmıştır (Nam, 2014). Psikoterapi seanslarını temel alan nitel araştırmalarda genellikle anlatı analizi, söylem analizi ve konuşma analizi yöntemleri tercih edilmektedir (Sarı, 2019). Hemşire psikoterapistlerin günden güne arttığı göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde ruh sağlığına ilişkin yasaların çıkarılması sayesinde (Çam & Engin, 2015; Demirkıran, 2016) ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin terapi sürecinde de nitel araştırma yöntemlerini kullanabileceği düşünülmektedir.

Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinde Yapılan Lisansüstü Tezlerde Nitel Araştırma Yönteminin Kullanım Durumu

Türkiye’de psikoloji ve psikiyatri alanında yapılan nitel araştırmaların kısıtlı olsa da genellikle lisansüstü tez çalışmalarında tercih edildiği bilinmektedir (Başer & Akdemir, 2020; Tanyaş, 2014). Benzer sonuçların ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde de olduğu görülmektedir. Ülkemizde 1977-2012 tarihleri arasında yapılan ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde yapılan doktora tezlerinin %2.3’inin (Tel & Sabancıoğulları, 2014), 1980–2018 yılları arasında ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin %1.4’ünün, doktora tezlerinin %1’inin kalitatif çalışma olduğu belirlenmiştir (Taş, Dikeç, & Baysan Arabacı, 2019). Kore’de 2000-2006 yılları arasında yapılan doktora tezlerinin %18’inin nitel yöntem kullanılarak yapıldığı saptanmıştır (Shin, Sung, Jeong, & Kim, 2008). Bu bağlamda, post-pozitivist bilim felsefesi anlayışının hâkim olduğu ülkelerde nitel araştırmaların daha fazla yapıldığı ve post-pozitivist bilim felsefesi anlayışının Türkiye’de hemşirelik alanında hâkim olmaya başlaması ile nitel araştırmaların hemşirelik alanında da artacağı düşünülmektedir (Arslan, Uzun, & Oflaz, 2010). Hemşirelik alanında yapılan nitel araştırmalar değerlendirildiğinde ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinin üst sıralarda yer aldığı görülmektedir (Çam ve ark., 2016). Bu nedenle post-pozitivist bilim felsefesinin yansımalarının ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinde anlamlı değişiklikler sağlayacağı düşünülmektedir.

Nitel çalışmaların özellikle 2010 yılından itibaren atması nitel araştırmaya olan ilginin son yıllarda arttığını göstermektedir (Çam ve ark., 2016). Bu artışa rağmen nitel araştırma örneklerinin az olması ve lisans/lisansüstü araştırma dersi sayısının yeterli olmaması (Tanyaş, 2014) nitel araştırmanın kendi doğasına özgü zorluklar gibi nedenler araştırmacıları kısıtlamaktadır (Ertugay, 2019). Oysaki nitel araştırma yapmak alana ve katılımcılara katkı sağlamanın yanı sıra araştırmacıya da farklı bir bakış sunar. Ersoy (2015)'un yaptığı araştırmada, nitel araştırma yapan araştırmacılar "araştırmacı kimliğimi keşfettim", "kendimi keşfettim" "açık görüşlü olmalıyım", "anlamaya çalışmalıyım", "sabırlı olmalıyım" "önyargılarımı fark ettim", "kendimi eleştirmeyi öğrendim" ve "yeteneklerimin sınırlarını gördüm" gibi kendilerine ilişkin ifadelerde bulunmuşlardır (Ersoy, 2015). Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin etkin bakım verebilmeleri için kendilerini tanımaları, önyargılarını fark etmeleri ve empati kurmaları gerekmektedir (Çam, 2021). Bu nedenle ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin nitel araştırma yapmaları hem bakım verdikleri bireyler, hem hemşirelik kimlikleri, hem de kendileri için ayrı bir önem taşımaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak, nitel araştırmanın ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin karakteristik özellikleri ve felsefesi ile çok uyumlu olduğu, nitel araştırma gerçekleştirmek için birçok avantaja sahip oldukları görülmektedir. Nitel araştırmaların, ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin gelişiminde büyük bir role sahip olacağı ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin felsefesi ile bu denli uyumlu olan nitel araştırmaların yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin nitel araştırma kurslarına katılımının desteklenmesi, lisans eğitimindeki araştırma derslerinde nitel araştırma yöntemlerine dair alana özgü nitel araştırma derslerinin oluşturulması önerilmektedir. Özellikle lisansüstü derslerinde nitel araştırma ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği felsefesinin de anlatılması nitel araştırmaya olan ilgiyi arttıracığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Derlemede kullanılan kaynaklar literatür taraması yapılarak belirlenmiş olup, kaynaklar bölümünde gösterilmiştir.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: MOÇ, EMS; Tasarım: MOÇ, EMS; Danışmanlık: MOÇ; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: MOÇ, EMS; Analiz ve/veya Yorum: MOÇ, EMS; Kaynak tarama; EMS; Makalenin Yazımı: EMS; Eleştirel inceleme: MOÇ. **Çıkar çatışması/Conflict of interest:** Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği ve nitel araştırma felsefesinin uyumlu olduğunu göstermektedir.
- Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında nitel araştırmaların kullanımına ilişkin farkındalık oluşturmaktadır.
- Bu derleme, psikiyatrik hemşirelik bakımı sürecinde nitel araştırmaların nasıl kullanılabileceğine dair rehber olabilecek niteliktedir.

Kaynaklar

- Arslan F, Uzun Ş, Oflaz F. (2010). Türkiye’de Hemşirelikte doktora tez çalışmalarının özellikleri, yaşanan güçlükler ve tezlerin kullanımı. *Turkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 2(2), 110–122.
- Baltacı A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 426–438. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Başer D, Akdemir, A. (2020). Psikiyatride nitel araştırmanın kullanımı ve önemi. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 9(2), 139–147. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.42286>
- Baysan Arabacı L. (2017). Psikiyatride etik sorunlar ve hemşirelerin sorumlulukları. *Turkiye Klinikleri Medical Ethics, Law and History - Special Topics*, 3(1), 28–39.
- Beuscher L, Grando VT. (2009). Challenges in conducting qualitative research with individuals with Dementia. *Research in Gerontological Nursing*, 2(1), 6–11. <https://doi.org/10.3928/19404921-20090101-04>
- Brinkmann S, Kvale S. (2005). Confronting the ethics of qualitative research. *Journal of Constructivist Psychology*, 18(2), 157–181. <https://doi.org/10.1080/10720530590914789>
- Burnard P, Hannigan B. (2000). Qualitative and quantitative approaches in mental health nursing: Moving the debate forward. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 7(1), 1–6. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2850.2000.00255.x>
- Çam MO. (2021). Ruh sağlığı ve hastalıklarına genel bakış. Çam MO, Engin E, Editör. *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı* (3. Baskı). İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık.

- Çam O, Engin E. (2015). Psikoterapi ve hemşirelik. Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği-Özel Konular, 1(1), 87-94.
- Çam O, Yalçın N, Aydoğdu Durmuş H. (2016). Türkiye’de hemşirelikte nitel araştırmaların durumu. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 32(1), 90-96.
- Creswell JW. (2016). Nitel araştırma yöntemleri: Beş Yaklaşımına göre nitel araştırma ve araştırma deseni. Bütün M, Demir SB, Çev. Ed. Siyasal Kitabevi.
- Demirkıran F. (2016). Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği ve psikoterapi uygulamaları. Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği-Özel Konular, 2(3), 1-8.
- Ersoy A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5(5), 549-568. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.030>
- Ertugay F. (2019). Sosyal bilimlerde nitel araştırma/esnek desen araştırması: Alana ilişkin zorluklar, sorunlar ve imkânlar. Nitel Sosyal Bilimler, 1(1), 48-68.
- Karataş Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 62-80.
- Karataş Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 70-86.
- Nam KA. (2014). Analysis of Qualitative research in psychiatric and mental health nursing. Journal of Korean Academy of Psychiatric and Mental Health Nursing, 23(4), 311. <https://doi.org/10.12934/jkpmhn.2014.23.4311>
- Nelson ML, Quintana SM. (2005). Qualitative clinical research with children and adolescents. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 34(2), 344-356. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3402_14
- Peters S. (2010). Qualitative research methods in mental health. Evidence-Based Mental Health, 13(2), 35-40. <https://doi.org/10.1136/ebmh.13.2.35>
- Sarı S. (2019). Psikoterapide süreç analizi: Nitel araştırma yöntemlerinin psikoterapi araştırmalarına uygulanışı. AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 6(1), 1-17. <https://doi.org/10.31682/ayna.50746>
- Shin H, Sung KM, Jeong SH, Kim, DR. (2008). Trends of doctoral dissertations in nursing science: Focused on studies submitted since 2000. Journal of Korean Academy of Nursing, 38(1), 74-82. <https://doi.org/10.4040/jkan.2008.38.1.74>
- Tanyaş B. (2014). Nitel araştırma yöntemlerine giriş: Genel İlkeler ve psikolojideki uygulamaları. Eleştirel Psikoloji Bülteni, 5, 25-38.
- Taş G, Dikeç G, Baysan Arabacı L. (2019). Türkiye’de ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında yürütülen lisansüstü tezlerin niceliksel ve içerik açısından incelenmesi. Journal of Psychiatric Nursing, 10(3), 173-180. <https://doi.org/10.14744/phd.2019.13008>
- Tel H, Sabancıoğulları S. (2014). Türkiye’de ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği alanında yürütülen lisansüstü tezlerin niceliksel ve içerik açısından incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 7(3), 178-185.
- Yıldırım A, Şimşek H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım S, Dülgerler Ş. (2010). Psikiyatride etik ve psikiyatri hemşireliği uygulamasına yansımaları. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History, 18(2), 103-108.